

ร่องรอยความเชื่อ “เต๋า” ใน “ภาษาไท-ไทย”¹

Traces of Taoism in Ancient Tai

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์

Wilaiwan Khanittanan

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอว่า คนไทเคยนับถือศาสนาเต๋าก่อนอพยพมาสู่อาณาบริเวณที่เป็นเมืองไทยในปัจจุบัน และเสนอการวิเคราะห์คำหลักของศาสนาเต๋า 7 คำ ซึ่งเป็นคำมรดกของภาษาตระกูลไทด้วย ว่าเป็นคำซึ่งมีที่มาจากภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาที่นักบวชเต๋ำใช้ในการประกอบพิธีกรรม แต่เดิมศาสนาเต๋ารวมการปกครองและศาสนาไว้ด้วยกัน กล่าวคือ นักบวชเต๋ำทำหน้าที่ทั้งปกครอง เก็บภาษี สอนและประกอบพิธีทางศาสนาด้วย

Abstract

This article proposes that Tais were believers of Taoism before they migrated to where Thailand is at the present. Seven keywords of Taoism are found in other Tai dialects and can be traced back to Chinese, the language used by /thaáw/ the Tao priest, when performing Tao ceremonies. Originally, Taoism was a socio-political religion. The Tao priests ruled, or collected tax, as well as preached and performed Tao ceremonies.

1. บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์สังคม ภาษา และ วัฒนธรรมของคนไทที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศจีน เวียดนาม เมียนมาร์ และอินเดีย เป็นที่แพร่หลายมากในหมู่นักวิชาการไทยใน

¹ ไท – ไทย คำว่า “ไท” หมายถึง ตระกูลภาษาหนึ่งและคนที่พูดภาษาตระกูลนี้ ซึ่งมีอยู่ทั้งที่ประเทศไทย ลาว จีน เมียนมาร์ และเวียดนาม ส่วน “ไทย” หมายถึงเฉพาะถึงคนไทย และภาษาไทยในประเทศไทยเท่านั้น คำว่า “ไท” มีความหมายครอบคลุมคำว่า “ไทย” ด้วย

ปัจจุบัน มีผลงานวิชาการที่มีคุณค่าในด้านดังกล่าวตีพิมพ์ออกมาหลายเรื่อง อาทิ ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย โดย ภัททิยา ยิมเรวัต และการศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท ซึ่งเป็นการรวมบทความเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องคนไทในแง่มุมต่างๆ งานดังกล่าวเหล่านี้ให้ความรู้และข้อมูลใหม่ๆ เกี่ยวกับไทศึกษาหลายประการ ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอผลการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์สังคมของคนไทโบราณช่วงหนึ่งจากภาษาของคนไท - ไทย จากแง่มุมของศาสนาเต๋าซึ่งเป็นมุมมองใหม่ล่าสุดในวงการนักวิชาการไทย

บทความนี้เสนอการค้นหาคำเป็นมาช่วงหนึ่งของคนไทโบราณจากร่องรอยทางภาษา 7 คำ คือ “แทน” “ท้าว” “เจ้า” “ฟ้า” “ขวัญ” “เลื้อบ้าน” และ “หลักเมือง” ในเบื้องต้นกลุ่มคำนี้บ่งชี้ว่า คนพูดภาษาตระกูลไท ครั้งหนึ่งเคยเป็นผู้นับถือศาสนา “เต๋า” ซึ่งมีที่มาจากจีน ศาสนานี้ในสมัยโบราณผูกโยง “ความเชื่อ” ไว้กับ “การปกครอง” นั่นคือ ผู้ปกครองบ้านเมืองเป็นผู้นำทางศาสนาด้วย คำทั้ง 7 คำข้างบนนี้เป็นคำเก่าแก่ วงการภาษาศาสตร์ไทนับเป็นคำมรดก² (cognate) เพราะมีใช้กระจายอยู่ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ อย่างกว้างขวางทั้งในประเทศไทย ทั้งในจีน อินเดีย เมียนมาร์ และเวียดนาม เมื่อตรวจสอบการใช้คำเหล่านี้ในตำนานและพงศาวดารของคนไทกลุ่มต่าง ๆ ก็พบว่าคนไทใช้คำเหล่านี้เล่าเรื่องย้อนหลังไปไกลนับเป็น 1000 ปี ถึงแม้คนไทยในประเทศไทยจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ นานกว่า 700 ปีแล้ว แต่ความเชื่อหลัก ๆ ของศาสนาเต๋าด้าน “ขวัญ” และ “ผี” ยังฝังเป็นรากลึกอยู่ในวัฒนธรรม ไท - ไทย เรายังพูดว่า “ของขวัญ” “ขวัญตาขวัญใจ” “ออกสั่นขวัญหาย” และเรายังมี “หลักเมือง” ในขณะที่หมู่บ้านคนไทในประเทศอื่น ๆ ยังมี “เลื้อบ้าน” อยู่ เพราะคนไทที่เป็นคนชนกลุ่มน้อยในจีนและเวียดนามอีกจำนวนมากยังคงนับถือศาสนาเต๋ายู่ บริบทที่เกี่ยวข้องกับคำทั้ง 7 นี้ มีทั้งอิทธิพลของจีน การปกครองและศาสนาแบบโบราณ สิ่งเหล่านี้อาจทำให้เราต้องตั้งคำถามใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคม ไท - ไทย ของเราหลายประการ ในขณะเดียวกันเราก็อาจตอบของคำถามเกี่ยวกับสังคมไทยได้

² คำมรดก (cognate) หมายถึง คำที่มีใช้ในภาษาไทโบราณ(Proto-Tai) ในยุคที่ยังมีคนไทเพียงกลุ่มเดียวและมีภาษาไทเพียงถิ่นเดียว เป็นช่วงเวลาก่อนที่จะคนไทโบราณจะอพยพแยกย้ายกันไป เมื่อคนไทแยกตัวกันไปได้นำเอาภาษาไทโบราณเป็นมรดกติดตัวไปด้วย ดังนั้นแม้จะแยกย้ายกันเวลานานแล้ว คนไทยกลุ่มต่างๆก็ยังมีภาษาเหมือนกันในส่วนที่เป็นมรดกดั้งเดิม

หลายประการ เป็นต้นว่าเหตุใดเราจึงมีประเพณีสร้าง “หลักเมือง” “เสื่อเมือง” มีพิธีเรียกขวัญในงานบวช งานแต่งงาน และในโอกาสสำคัญอื่นๆ และในบางกรณีเราคงต้องประเมินผลการศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์สังคมบางเรื่องใหม่ เพราะเราไม่เคยมีกรอบความคิดว่าคนไท - ไทย เคยเป็นผู้ที่นับถือศาสนาเต๋ามาก่อน และเราไม่เคยให้ความสำคัญแก่การศึกษา “เต๋า” ในฐานะเป็นศาสนาของคนไทโบราณมาก่อน

การสืบหาร่องรอยของศาสนาเต๋า ใน สังคม ไท - ไทย ในบทความนี้ แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ศาสนาเต๋านในอดีต
2. ศาสนา “เต๋า” ในปัจจุบัน
3. ร่องรอยของศาสนาเต๋านในสังคมไท - ไทย
4. อิทธิพลของจีนจากศาสนาเต๋าสู่ภาษาไทย - ไทย
5. ความเป็นมาของคำว่า “ขวัญ” “ท้าว” “แดน” “เจ้า” “ฟ้า” “เสื่อบ้าน” “หลักเมือง”
6. คำศัพท์จีน

2. ศาสนาเต๋า

บทความนี้จัด “เต๋า” จัดเป็นศาสนาเหมือนกับ “พระพุทธศาสนา” และศาสนาหลักอื่น ๆ ด้วยเหตุผล 5 ประการ (Jochim, 1986, หน้า 5) คือ

1. มีศาสดาหรือผู้ก่อตั้ง (มีจริงหรือเป็นเรื่องเล่าก็ได้)
2. มีผู้รู้ ครู อาจารย์ หรือ ผู้นำของศาสนา
3. มีสถาบันรองรับ (มีวัด มีพระ/นักบวช มีผู้นับถือและปฏิบัติตามความเชื่อ “เต๋า”)
4. มีคำสอนหรือบทสวดเป็นภาษาเขียน
5. มีพิธีกรรมสำหรับโอกาสสำคัญต่าง ๆ อาทิ พิธีบวช พิธีแต่งงาน พิธีศพ

2.1 เล่าจื๊อ (Lao Tzu) คือผู้ให้กำเนิดศาสนาเต๋า เขามีชีวิตอยู่ในช่วงเดียวกันกับขงจื๊อ คือ ประมาณ 550-475 ปีก่อนคริสตกาล และศาสดาทั้ง 2 ท่านนี้เคยพบกัน (Jochim อ้างแล้ว หน้า 127) เล่าจื๊อเขียนเรื่อง “เต๋า” และวิถีสู่ความเป็นอมตะซึ่งกลายเป็นคำสอนของศาสนา

วารสารภาษาและภาษาศาสตร์ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน 2546

2.2 “เต่า” มีนักบวชเป็นผู้รู้เหมือนศาสนาอื่น ๆ นักบวชของเต่าเรียกว่า “เต่าซือ” หรือ “ดาว” หรือ “ท้าว” ในภาษาของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ นักบวชของเต่ามีระดับอาวุโสถึง 4 ชั้น นอกจากนี้อาจมี “คนทรง”(ชือกง) ซึ่งทำหน้าที่ช่วย “เต่าซือ” มี ชี(เต่ากู) และมีมรรคทายกของวัด นักบวชหรือพระเต่าไผ่ผอมยาวเกล้าเป็นมวย และสวมเสื้อคลุมยาว-แขนยาว และใส่หมวกเมื่อประกอบพิธี ในการประกอบพิธีบางอย่าง “เต่าซือ” อาจต้องใช้เวลานานถึง 3 วัน เช่น พิธีเรียกขวัญให้กลับคืนสู่ตัวเจ้าของขวัญ และพิธีแต่งงาน เป็นต้น นักบวชของเต่าสามารถแต่งงานมีครอบครัวได้

2.3 เต่ามีวัดเรียกว่า “กวน” หรือ กวน ในสมัยโบราณวัดเต่าเป็นสำนักสอนวิชาเกี่ยวกับการทำสมาธิ การบังคับลมปราณ การฝึกตนเพื่อความเป็นอมตะ และในด้านปกครอง วัดเป็นแหล่งเก็บภาษีซึ่งอยู่ในรูปของข้าว

2.4 บทสวดของเต่าส่วนใหญ่เป็นการติดต่อกับ “ขวัญ” “เจ้า” หรือ “ผี” เช่น บทสวดเรียกขวัญ เนื้อหาของบทเรียกขวัญของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาเต่า มีโครงสร้างทางความหมายหลักเหมือนกัน ทั้งนี้เป็นเพราะรับมาจากจีนเหมือนกัน ความแตกต่างที่มีมักเป็นเรื่องในรายละเอียด ในการบรรยายบอกแหล่งสถานที่ที่ไปตามหาขวัญ ดังตัวอย่าง (Henri Maspero แปลโดย Kierman อ้างแล้ว หน้า 27)

ขวัญเอย จงกลับมา เจ้าออกจากร่างไปอยู่ในทิศทั้ง 4 ทำอะไร?
ขวัญเอย จงกลับมา เจ้าไม่อาจไปทางตะวันออก
ที่นั่นมียักษ์ใหญ่ สูงตั้งโยชน์ และมันกำลังมองหาขวัญอยู่
ที่นั่นมีดวงอาทิตย์เรียงกันถึง 10 ดวง หลอมละลายโลหะ ละลายหิน
คนที่นั่นเขาทนได้ แต่ถ้าขวัญไปที่นั่นจะโดนกิน
ขวัญจงกลับมา เจ้าอยู่ที่นั่นไม่ได้
ที่นั่น มีคนสักคิ้ว ย่อมพินดา ใช้น้ำมันมนุษย์เป็นเครื่องสังเวย
แล้วใช้กระดูกต้มทำน้ำแกง
ที่นั่นมีสรพิษ งูร้าย งูหลาม ยาวเป็นโยชน์
มีอสูรร้าย ตัวหลายเศียร ฉวัดเฉวียนเวียนไปมา
มันสุขอุราเมื่อได้กินคน
โอ – ขวัญเอย จงกลับมา ทางใต้เจ้าอยู่ต่อไปไม่ได้
โอ ขวัญเอย จงกลับมา ทางตะวันตกมีอันตราย มีทรายุดูดไหลไปมา

กว้างเป็นหมื่นวา

ถ้าเจ้าถูกดูดเข้าไปในวังวนฟ้าล้น เจ้าจะถูกหั้นเป็นชิ้น ๆ ออย่าอยู่ที่นั่น
แถวนั้น ถ้าเจ้าหนีออกมาได้ ก็เจอทะเลทรายอ้างว้าง

มีมดแดงใหญ่เท่าช้าง ตัวต่อดำใหญ่เท่าลูกฟัก
พืชพันธุ์ธัญญาหารไม่ขึ้นที่นั่น มีแต่หญ้า ซึ่งใช้เป็นอาหารกัน
ดินแดนที่นั่นทำให้คนแห้งผาก เขาค้นหาน้ำกัน แต่ไม่เจอ
เจ้าจะวนเวียน ซอกซอนหาที่เกาะพักและไม่พบอะไรในที่อ้างว้าง

จงกลับมา จงกลับมา ข้ากลัวว่าเจ้าจะไปตกนรกหมกไหม้

โอ ขวัญเอย จงกลับมา ดินแดนทางเหนือเจ้าก็อยู่ไม่ได้

มีแต่ภูเขาน้ำแข็ง หิมะ ปลิวว่อนเป็นพัน ๆ โยชน์

จงกลับมา จงกลับ เจ้าอยู่ที่นั่นไม่ได้

โอ ขวัญเอย จงกลับมา อย่าขึ้นไปแดนสูง

ที่นั่นมีเสือสาย และเสือด่า ฝ่าประตูทั้งเก้าอยู่ มั่นคอยกัดคนที่ไปจาก
แดนล่าง

มีคนเก้าหัว ตัดต้นไม้ที่มีเก้าพันกิ่งที่นั่น

มีหมาป่าตาลุกเดินยามไปมา

มันจับคนเหวี่ยงขึ้นฟ้าเล่น แล้วก็โยนลงไปในเหวนรก

มันรับฟังคำสั่งจากเบื้องสูง แล้วมันก็นอนหลับ

จงกลับมา จงกลับมา ถ้าเจ้ายังท่องเที่ยวไป ข้ากลัวว่าเจ้าจะตกอยู่ใน

อันตราย

โอ ขวัญเอย จงกลับมา อย่าลงไปแดนมืด

ที่นั่นมีเจ้าโลก ขดเก๋ารอบ มีเขาแหลมคม

กล้ำเนื้อและเล็บแข็งหนา มันไล่จับคนว่องไวนัก

มันมีสามตา และมีหัวเป็นเสือ ตัวเป็นวัว

อสูรเหล่านี้ชอบกินเนื้อคน

จงกลับมา จงกลับมา ข้ากลัวว่า เจ้าจะตกอยู่ในห้วงทุกข์ทรมาน

นักบวชเต๋ามีคัมภีร์สวดมนต์เขียนเป็นภาษาจีน เช่น บทสวดเรียกขวัญ บทสวดในพิธี
แต่งงาน บทสวดในพิธีศพ พิธีเริ่มทำนา นักบวชเต๋ารับบทสวดเพื่อประกอบพิธีกรรมจาก
คัมภีร์เหล่านี้ กล่าวกันว่า เพราะ “เต๋า” ต้องแข่งขันกับศาสนาพุทธในเมืองจีน ซึ่งมีการคัด

วารสารภาษาและภาษาศาสตร์ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน 2546

ลอกพระธรรมคำสอนเพื่อเก็บไว้ในวัดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้รู้ของเต๋าต้องคัดลอกคำสอนของเล่าจื๊อ และ จวงจื๊อ รวมกันเป็นคัมภีร์เดียวกันเรียกว่า “เต๋าจาง” ในคริสต์ศตวรรษที่ 5 (T.H. Barrett ในคำนำหนังสือแปล Taoism and Chinese Religion ของ Kierman Jr. หน้า ix)

2.5 พิธีกรรม พิธีกรรมที่นักบวชเต๋าทำประกอบเป็นประจำคือ พิธีเรียกขวัญ พิธีแต่งงาน พิธีศพ และพิธีรักษาความเจ็บไข้โดยไล่ผี หรือ ติดต่อกับผี เมื่อประกอบพิธีใด ๆ ก็ตามนักบวชเต๋าท้องใส่เสื้อพิธี ซึ่งเป็นเสื้อคลุมแขนยาว ฝ่าหน้าตลอด เสื้อคลุมยาวถึงข้อเท้า และพระต้องใส่หมวกซึ่งหยักเป็น 5 ยอดก่อนประกอบพิธี นักบวชเต๋าท้องจัดบริเวณที่จะใช้ทำพิธีซึ่งปกติมักเป็นโถงกลางบ้าน ให้เป็นบริเวณศักดิ์สิทธิ์ โดยเขียนตัวอักษรจีนสีแดงลงบนกระดาษแดง และนำไปติดไว้ที่เสาและที่ฝาผนังเหนือโต๊ะพิธี บนโต๊ะมีป้ายชื่อ และกระถางรูป นอกจากนี่ยังมีอาหาร เช่น ไก่ต้ม หมูต้ม เมื่อประกอบพิธีนักบวชเต๋าท้องอ่านบทสวดจากคัมภีร์เต๋าทันทีเรียกกันว่า “เต๋าจาง”

2.6 แนวคิดหลักของ “เต๋า” สรุป คือ โลกอยู่ในการควบคุมของ 3 สิ่ง “บุคคล” “พลังจักรวาล” และ “เจ้าอมตะ 3 องค์” (Henri Maspero แปลโดย Frank A. Kierman Jr., ค.ศ. 1981 หน้า 77)

“บุคคล” ทุกคนมีขวัญหลายขวัญอยู่ในตัว เมื่อบุคคลตายขวัญก็แยกกระจายกันไปอยู่ในที่ต่าง ๆ รายละเอียดในเรื่องนี้แตกต่างกันไปตามกลุ่มคนต่าง ๆ บางกลุ่มว่ามี 18 ขวัญ บ้างว่ามี 40 บ้างว่ามี 32 และเมื่อบุคคลตาย ขวัญบางส่วนจะอยู่ที่บ้าน บางส่วนอยู่ที่หลุมฝังศพ และบางส่วนกลับไปอยู่กับบรรพบุรุษ (ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์) ในขณะที่บุคคลมีชีวิตอยู่ถ้าขวัญหนีออกจากร่างไป บุคคลนั้นจะไม่สบาย ต้องทำพิธีเรียกขวัญให้กลับเข้าสู่ตัว

ส่วน “เต๋า” มีอยู่ทั่วไป และอธิบายไม่ได้ชัดเจน ดังเห็นได้จากโคลงที่เล่าจื๊อ เขียนไว้ (Jochim อ้างแล้ว หน้า 129)

แม้เราจะพูดถึงเต๋าได้ แต่เต๋าก็ไม่คงเดิม

แม้เราจะตั้งชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ ได้ แต่ชื่อก็ไม่คงเดิม

(เต๋า) ที่ไม่มีชื่อ คือ จุดเริ่มต้นของสวรรค์และโลก

และ (เต๋า) ที่มีชื่อก็คือ มารดาของสรรพสิ่ง

ดังนั้นจงอย่าปรารถนาที่จะสังเกตเห็นคุณสมบัติที่แผ่เร้น

จงปรารถนาที่จะสังเกตเห็นว่า (เต๋า) มีลักษณะอย่างไร

ทั้ง 2 ประการนี้มีที่มาเหมือนกัน แต่มีชื่อต่างกันไป

วารสารภาษาและภาษาศาสตร์ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 มกราคม - มิถุนายน 2546

ดังนั้น เราต้องเรียกสรรพสิ่งว่า “ลิกลับ”

ลิกลับ แห่ง ลิกลับ

ประตูลู่คุณสมบัติอันแฝงเร้นทั้งหลาย

“จ้าวอมตะ 3 องค์” ที่พระเต๋าต้องทำพิธีอัญเชิญบวงสรวงเมื่อเริ่มประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คือ ส้างหยวน จงหยวน และ เสี้ยหยวน (Pourret หน้า 231) (ในปัจจุบัน “เต๋าซือ” ใช้ภาพวาดของเจ้า 3 องค์นี้ในการจัดห้องประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ)

3. ศาสนา “เต๋า” ในอดีต

3.1 ศาสนา “เต๋า” ในจีนโบราณ

Henry Maspero ได้ศึกษาวิเคราะห์ศาสนาเต๋ายในจีนโบราณไว้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ทั้งในแง่ของจุดกำเนิด พัฒนาการโครงสร้างขององค์กรศาสนา องค์ประกอบของความเชื่อเต๋า เทพเจ้า/ผี ที่สำคัญในศาสนา พิธีกรรมที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะพิธีศพและพิธีเรียกขวัญ นักบวชเต๋ายในแง่มุมมองของฮิวโก หน้าที่ และการประกอบพิธีกรรมเต๋า และที่สำคัญมากคือ Maspero ได้ศึกษาความเชื่อแบบเต๋ายในหมู่คนไทยดำในจีนในหัวข้อ “สังคมและศาสนาในจีนโบราณ” (Kierman แปล ค.ศ. 1981)

Maspero ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อหลักของศาสนาเต๋าย คือ “ขวัญ” ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีในตัว ขวัญสถิตย์อยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ศีรษะ แขน ขา ท้อง จีนว่ามีจำนวนขวัญ 30 จำนวนขวัญอาจจะแตกต่างกันไปตามความเชื่อของกลุ่มชนต่าง ๆ แต่ที่แน่นอนคือ ขวัญ มีจำนวนมากกว่า 1 และเมื่อบุคคลเสียชีวิตแล้ว ขวัญจะแยกย้ายกันไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ ที่บ้าน บ้าง ที่ฝังศพบ้าง และกลับไปอยู่ในดินแดนเดียวกับบรรพบุรุษบ้าง สำหรับกรณีสุดท้ายนี้ นักบวชเต๋ายจะต้องทำหน้าที่ “นำขวัญเดินทาง” ไปสู่ดินแดนของบรรพบุรุษ โดยทำพิธีสวดนำทางในงานศพ

หน้าที่หลักในทางศาสนาของนักบวชเต๋าย คือ ติดต่อกับ “ขวัญ” หรือ วิญญาณ ของทุกคนเป็นและคนตาย และติดต่อกับ “เทพเจ้า” หรือ เทวดา หรือ ผี” ในสมัยโบราณ นักบวชเต๋ายมีหน้าที่ทางการปกครองด้วย คือ เป็นผู้นำหมู่บ้านดูแลการจัดแบ่งที่ทำนา ในกรณีที่เป็นผู้นำในการก่อตั้งหมู่บ้านและหน้าที่ที่สำคัญและเกี่ยวกับการปกครองส่วนกลางหรือจักรพรรดิของจีน คือ การเก็บภาษีจากชาวบ้านหรือลูกบ้าน และจัดส่งต่อไปถวายให้จักรพรรดิ และ/หรือ นักบวชเต๋าระดับสูง (เทียนซือ)

วารสารภาษาและภาษาศาสตร์ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน 2546

ศาสนาเต๋าถือกำเนิดก่อนพระพุทธศาสนาไม่ถึง 100 ปี เริ่มแพร่หลายในหมู่คนจีนในช่วง 300 ปีแรก และในช่วงศตวรรษแรกของคริสต์ศักราชศาสนาเต๋าก็เจริญถึงขีดสูงสุดมีพระราชวงศ์จักรพรรดิหมีงทรงรับนับถือเต๋าและ “เต๋าซือ” ได้เข้าไปในราชสำนักในช่วงปีคริสต์ศักราช 58-75 (Kierman หน้า 429)

การจัดการบริหารศาสนาเต๋อยังเป็นระบบเริ่มในคริสต์ศตวรรษที่ 2 (Kierman แปล ค.ศ. 1981 หน้า 287) ในยุคนี้เกิดมีนิกาย “จาง” ขึ้นในศาสนาเต๋า นิกายนี้เกิดจากพี่น้องสกุลจาง 3 คน ซึ่งมีอิทธิพลอยู่ใน 8 จังหวัดทางตะวันออกของจีน นิกายนี้แบ่งเขต “การปกครอง” ใน 8 จังหวัด เป็น 36 เขต แต่ละเขตมีนักบวชตำแหน่ง “ผาง” เป็นผู้ดูแล แต่ละเขตมีจำนวนคนใต้ปกครองลดหลั่นกันไปตามลำดับของตำแหน่งนักบวช และในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนมี “ซือ” เป็นผู้นำทางศาสนา ตำแหน่ง “ซือ” นี้ เป็นตำแหน่งที่สืบทอดกันในครอบครัว คือ จากพ่อสู่ลูก ถ้าซือไม่มีลูกชายก็ต้องยกตำแหน่งให้พี่ชาย/น้องชายของ “ซือ” “ซือ” โดยทั่วไปมักเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ดังนั้นตำแหน่ง “ซือ” จึงตกทอดอยู่ในตระกูลผู้ก่อตั้งหมู่บ้านเท่านั้น และไม่มีการแต่งตั้งคนต่างถิ่นเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน “ซือ” นี้เรียกชื่อเต็มว่า “เต๋าซือ” (ผู้สอน “เต๋า”) และในชุมชนหรือหมู่บ้าน “ซือ” ยังมีผู้ช่วยในด้านศาสนาอีกหลายระดับ และ “เต๋าซือ” มีหน้าที่เก็บภาษี ซึ่งอาจอยู่ในรูปของข้าว ส่งให้นักบวชเต๋าระดับสูง (เทียนซือ) ด้วย

เนื่องจากมีผู้นับถือเต๋าเป็นจำนวนมาก เต๋าจึงมีการบริหารการปกครองที่เป็นระบบและมั่นคง และนักบวชเต๋าก็ได้เข้าถึงราชสำนัก ทำให้สำนักเต๋าสามารถแข็งข้อก่อกบฏในปี ค.ศ. 184 แต่ไม่สำเร็จ (Kierman หน้า 287) การที่ “เต๋า” แพร่หลายและเป็นที่นิยมมาก ส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะนักบวชเต๋าสอน ฝึกฝนค้นคว้าเรื่องการนั่งสมาธิ การบังคับลมหายใจ การบริหารร่างกายให้แข็งแรง (เต๋าหยิน) เพื่อบรรลุความเป็น “อมตะ” หลุดพ้นจากความตาย “เต๋า” ต่างจากพระพุทธศาสนาตรงที่ “เต๋า” ต้องการเข้าสู่ความเป็นอมตะในร่างกายของมนุษย์ที่มีกระดูกเป็นทองและเนื้อเป็น “หยก” จุดมุ่งหมายนี้ทำให้นักบวชเต๋ามีฝึกฝนตนและทรมานตนในลักษณะต่าง ๆ “ซือหม่าเจียน” เขียนเล่าถึงนักบวชหลี่เฉา จินแห่งราชสำนักจักรพรรดิฉู่ ว่าหลังจากที่นักบวชท่านนี้มีรณภาพลง หายที่สุดได้หายตัวไปในที่ฝังศพ เมื่อขุดดูพบแต่หมวกกับเสื้อคลุมเท่านั้น ไม่มีศพ (Kierman หน้า 427)

ศาสนาและปรมาจารย์ “เต๋า” ทั้งหลาย อาทิ เล่าจื๊อและจางจื๊อ เป็นที่รู้จักกันดี เพราะได้เขียน (หนังสือ) เกี่ยวกับความเป็นอมตะ ความเป็นหนึ่งเดียวกัน “เต๋า” ไว้

3.2 ศาสนา “เต๋า” ในชนกลุ่มน้อยสมัยโบราณ

จีนเข้าไปปกครองเวียดนามโดยเฉพาะส่วนที่เป็นเวียดนามเหนือซึ่งปัจจุบันมีชายแดนติดต่อกับมณฑลยูนนาน ตั้งแต่ปี 111 ก่อนคริสต์ศักราชจนถึงปีคริสต์ศักราช 938 (Huard and Durand, 1993) ดินแดนในย่านนี้มีกลุ่มชนมากมายหลายเผ่าพันธุ์จีนเรียกรวม ๆ ว่า “ไป๋เหยวี่” หรือ คนเถื่อน 100 จำพวก ในจำนวนนี้มีกลุ่มชนที่พูด “ภาษาไท” อยู่เป็นจำนวนมาก และจนถึงปัจจุบันก็ยังมีคนพูดภาษาตระกูลไทอยู่ในย่านดังกล่าวเป็นจำนวนกว่า 20 ล้านคน (นับทั้งในจีนและเวียดนาม) (Luo, 1996) ในช่วงเวลาประมาณหนึ่งพันปีที่จีนปกครองอยู่ จีนได้นำเอาลัทธิความคิดความเชื่อของขงจื้อ (Confucianism) และเล่าจื๊อ (Taoism) ไปแพร่หลายด้วย (Whitfield, 1976) ลัทธิขงจื้อไม่ได้มีการจัดองค์กรเพื่อเผยแพร่ความคิดเหมือนศาสนา แต่แนวความคิดของลัทธินี้แพร่หลายในหมู่คนจีน และที่จีนนำลัทธินี้ไปเผยแพร่ในเวียดนามส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของกลุ่มคนและชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม อาทิ “พ่อ” เป็นบุคคลที่สำคัญในครอบครัว “หน้าที่ของพ่อ” “หน้าที่ของลูก” “หน้าที่ต่อจักรพรรดิ” ความเชื่อนี้ทำให้มี “การไหว้บูชาผีบรรพบุรุษ” (Whitfield อ้างแล้ว หน้า 49) ส่วนลัทธิเต๋ามีในหมูชนกลุ่มน้อยในเวียดนามและจีนเป็นความเชื่อเกี่ยวกับ “ขวัญ” “วิญญาณ” ความสัมพันธ์ของโลกแห่งวิญญาณ (ผี เทวดา) กับ “โลกมนุษย์” ลัทธิเต๋ามี “นักบวช” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางติดต่อกับ “เทวดา” และ “ผี” และรักษาความเจ็บไข้อันเกิดจากการ “ผิดผี” นักบวชของลัทธิเต๋ามีต้องอ่านบทสวดซึ่งเขียนเป็นภาษาจีนในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นักบวชในลัทธิเต๋ามีชื่อเรียกว่า “เตา ~ ดาวกง” หรือ “นักบวชของเต๋า” (Pourret, ค.ศ. 2002, หน้า 50)

ในยุคนั้นนอกจากทำหน้าที่ทางศาสนาแล้ว นักบวชเต๋ายังทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองระดับหมู่บ้านด้วย เมื่อมีการตั้งหมู่บ้านใหม่ นักบวชเต๋ามีฐานะหัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้เลือกตำแหน่งที่ตั้งหมู่บ้าน และเมื่อตั้งหมู่บ้านแล้ว นักบวชเต๋ามีอำนาจในการจัดแบ่งที่ทำนาให้แก่คนในหมู่บ้าน นักบวชเต๋าก็ได้ที่ทำนากับ และคนในหมู่บ้านต้องจัดแรงงานไปทำนาให้หัวหน้าหมู่บ้านหรือนักบวชเต๋านี้ โดยไม่ได้ค่าแรง (Dang Nghiem Van ค.ศ. 1993) ตามบันทึกของจีนในช่วงเกือบประมาณ 2000 ปีแล้ว เป็นช่วงที่ศาสนาเต๋ามีความแพร่หลายมากที่สุด เพราะศาสนาเต๋านับเป็นกลไกการปกครองอย่างหนึ่งที่จักรพรรดิจีนใช้ เมื่อเข้าปกครองอาณาบริเวณที่เป็นเวียดนามเหนือในช่วง 111 B.C. – 938 A.D. คนที่อยู่ในปกครองของจีนในช่วงดังกล่าวจึงนับถือเต๋าดังกล่าวโดยปริยาย เพราะมี “นักบวชเต๋า” เป็นผู้ปกครองระดับ

หมู่บ้าน และมีนักบวชเต๋าระดับ “เจ้า” เป็นผู้ปกครองระดับเมือง จนถึงปัจจุบันหมู่บ้านในเวียดนามเหนือยังมี “ดาว” หรือ นักบวช“เต๋า” ทำหน้าที่หัวหน้าหมู่บ้านอยู่ แต่รัฐบาลเวียดนามไม่อนุญาตให้ “ดาว ~ เต๋า” หรือ “หมอ” ประกอบพิธีกรรมใด ๆ เป็นเวลานานแล้ว (ข้อมูลภาคสนามในเวียดนาม) “เต๋า” ในหมู่บ้านเวียดนามในยุคปัจจุบันไม่มีอำนาจหน้าที่ทางศาสนาเหลืออยู่อีกแล้ว แต่ในหมู่ชนกลุ่มน้อย เช่น เย้าในประเทศไทยและลาว ยังมีนักบวช “เต๋า” ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำทางศาสนาและการปกครองระดับหมู่บ้าน

4. ศาสนาเต๋ายุคใหม่ในชนกลุ่มน้อยในปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องขวัญ วิญญาณ และพิธีกรรมเรียกขวัญได้เลื่อนหายไปจากชีวิตประจำวันของคนไทที่เคยอยู่ในศาสนาเต๋า บ้างเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธ บ้างเปลี่ยนไปนับถือฮินดู ขึ้นอยู่กับว่าคนไทได้โยกย้ายไปอยู่ถิ่นฐานใด คนไทที่ย้ายลงสู่สุวรรณภูมิ หรือบริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันนับถือพุทธศาสนา ส่วนกลุ่มที่ย้ายเข้าไปในอัสสัมอินเดีย ก็หันไปนับถือศาสนาฮินดู ผู้ที่อยู่ในเมียนมาร์ก็นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับไทในประเทศไทย ส่วนคนไทที่คงอยู่ในจีนและเวียดนามเหนือก็ยังคงนับถือ “ผี” และ/หรือ เต๋ายู่ แต่การจัดการทางด้านศาสนาได้เปลี่ยนไป ฐานะของ “เต๋า” และ “เจ้า” เปลี่ยนไปเพราะรัฐบาลของจีนและเวียดนามเป็นผู้จัดการเรื่องการปกครอง และรัฐบาลคอมมิวนิสต์ห้ามมิให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ดังนั้น นักบวชเต๋า ทั้งระดับ “ดาว” และ “เจ้า” จึงไม่ได้ประกอบพิธีอย่างเป็นทางการอีกแล้ว

ในบรรดาชนกลุ่มน้อยที่นับถือ “เต๋า” ทั้งหมดมีคนเย้า (รวมถึง เมียน มิน จ้วง ตัง ด้วย (Pourret หน้า 11)) เท่านั้นที่ยังคงความเป็นผู้นับถือเต๋ายุ่อย่างเหนียวแน่น งานการศึกษาเรื่อง The Yao ของ Pourret บรรยายให้เห็นว่าคน “เย้า” ซึ่งอพยพย้ายถิ่นที่ตั้งอยู่ตลอดเวลาพันปีที่ผ่านมา นั้น ยังมีระบบการปกครองระดับหมู่บ้านที่มีหัวหน้าทำหน้าที่ทางศาสนาด้วย และคนเย้ายังมีประเพณีบวชพระเต๋า และคนเย้ายังมีค่านิยมที่จะให้ลูกชายเป็นนักบวชเต๋า แม้ค่าใช้จ่ายจะสูงมากก็ตาม นอกจากนี้คนเย้ายังมีระบบนักบวชเต๋าและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ซับซ้อน นักบวชเต๋ายุ่ของเย้ามีหลายระดับ และมีชื่อเรียกต่างกันไป ชื่อที่ใช้เรียกนักบวชเต๋า และพิธีกรรมเต๋ามีวิวัฒนาการกลายเป็นคำในภาษาไทยหลายคำ ดังจะกล่าวถึงต่อไป

4.1 นักบวชเต๋ายุ่ในปัจจุบัน

ชนกลุ่มน้อยในเวียดนามเหนือและในมณฑลยูนนานของจีนนับถือลัทธิเต๋ากันอย่างกว้างขวาง Pourret (ค.ศ. 2002) ซึ่งศึกษา “คนเย้า” (Yao, Dao) กล่าวว่า ลัทธิเต๋าและพิธี

กรรมของลัทธินี้แตกต่างแยกย่อยกันไปตามกลุ่ม Pourret กล่าวถึงพระในลัทธิเต๋าของชาวเฮ่าว่า คนที่จะบวชเป็น “ดาว” (dao) ได้ ต้องรู้ภาษาจีน “นักบวช” ในลัทธิเต๋าดั้งเดิมชาวเฮ่ามีถึง 5 ระดับด้วยกัน คือ ในขั้นต้น ผู้ชายเฮ่าทุกคนต้องเข้าพิธีกรรมที่เรียกว่า “กวาฟิมต๋อยตั้ง” การเข้าพิธีนี้ประกันว่า เมื่อสิ้นชีวิตแล้วบุคคลนั้น ๆ จะได้เป็นผีบรรพบุรุษของตระกูลหรือได้เป็น “ต้า” ชื่อได้เขียนลงบนแผ่นป้ายตั้งไว้บนแท่นบูชาในครอบครัว และเมื่อเข้าพิธีกรรมนี้แล้วก็จะได้ชื่อทางศาสนาว่า “ฟ้าบัว” ~ “ฟ้าปัว” ในการประกอบพิธี “กวาตั้ง” นี้ต้องใช้นักบวชเต๋าถึง 8 รูป และผู้เข้าพิธีต้องอดอาหาร นักบวชเต๋าคณะที่ประกอบพิธีต้องใช้อุปกรณ์ในการประกอบพิธีครบครัน ประการแรก นักบวชเต๋าคณะต้องใส่เสื้อคลุมพิธี ต้องใส่หมวกพิธี ต้องใช้ภาพวาด “เทพเจ้า” ต่าง ๆ แขนงประดับห้องเพื่อแปลงให้ห้องเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับทำพิธี เมื่อผู้ชายเฮ่าได้เป็น “ฟ้าปัว” แล้วก็สามารถตั้งแท่นบูชาในบ้านตนเองได้ แท่นนี้เป็นโต๊ะมีขาเดียว

ผู้ที่ เป็น “ฟ้าปัว” แล้วสามารถบวชเป็นนักบวชเต๋าชั้นต้นได้ โดยเข้าพิธีบวชที่เรียกว่า “กวาเจียดฟินตั้ง” หรือ “พิธีต่อสายเล็ก” ซึ่งต้องให้พระประกอบพิธีกรรม 8 รูป เมื่อเข้าพิธีบวชแล้ว ผู้บวชจะได้ชื่อทางศาสนาว่า “สายเจีย”³ นักบวชระดับนี้มีเครื่องประกอบพิธีหลายประการ อาทิ เสื้อพิธีซึ่งเป็นเสื้อคลุม หมวกที่ทำด้วยผมคน ภาพวาด “เทพเจ้า” ชุดใหญ่ และมีโต๊ะบูชา 4 ขาได้ จากตำแหน่งนี้นักบวชสามารถเข้าพิธีบวช “ต่อสาย” พร้อมภรรยาเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งนักบวช “เจียแซ” ได้ ตำแหน่งนี้ภรรยาของนักบวชสามารถเข้าบวชด้วยได้ นักบวชระดับนี้ได้อุปกรณ์ประจำตำแหน่งเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมอีกมากมาย อาทิ หมวกไหมหรือหมวกโลหะ ภาพวาด “เทพเจ้า” ชุดใหญ่ “ตรา” สำหรับประทับเอกสารและหนังสือสวด พิธีบวช “เจียแซ” ต้องใช้นักบวชเต๋าลงถึง 12 รูป และในการประกอบพิธีผู้บวชต้องอดอาหารและปิ่นบันไดตาดด้วย (Pourret, หน้า 48)

พิธีกรรมของลัทธิเต๋าดั้งเดิมชาวเฮ่านอกจากต้องใช้นักบวช “ดาว” ประกอบพิธีกรรมแล้วยังต้องใช้นักบวชอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “ซือกง” ด้วย นักบวชประเภทนี้ทำพิธีด้าน “ทรงเจ้า” “เข้าทรง” และอาจมีเครื่องดนตรีและการเต้นประกอบพิธีด้วย

³คำว่า “สาย” นี้ Maspero กล่าวว่ามาจากคำจีน “ซือ” ที่แปลว่า อาจารย์ (Maspero, 1981)

4.2 หน้าที่ของนักบวชเต๋า

นักบวชเต๋ายกในหมู่ชนกลุ่มน้อยชาวเขามีสถานที่ประกอบพิธีแต่งงาน พิธีศพ พิธีเรียกวิญญาณผู้ตาย ส่วน “ซือกง” มักเข้าทรงรักษาคนเจ็บไข้ ทำพิธีปลุกข้าว ทำนา การทำนายจากกระดูกไก่ หากฤกษ์ยามและสวดนำวิญญาณของผู้ตายไปสู่ดินแดนของบรรพบุรุษ

4.3 ความแพร่หลายของลัทธิเต๋า

ชนกลุ่มน้อยในมณฑลยูนนานอีกเป็นจำนวนมากยังนับถือศาสนาเต๋า Pourret(ค.ศ. 2002) กล่าวถึงคนเย้า คนจ้วง (คนพูดภาษาตระกูลไท) และชาวเขาอื่น ๆ อีกหลายเผ่าที่ยังประกอบพิธีกรรมทางเต๋ามาถึงปัจจุบัน

Dang Nghiem Van, Chu Thai Son และ Luu Hi ศึกษาชนกลุ่มน้อยในเวียดนามและเขียนหนังสือชื่อ Ethnic Minorities in Vietnam (ค.ศ. 1993) ในหนังสือนี้พวกเขาพูดถึง ชนกลุ่มน้อย 54 กลุ่ม (ไม่นับรวม คนกิง หรือ คนเวียดนาม) ซึ่งเขาแบ่งเป็น 8 กลุ่มภาษาย่อย ๆ คือ

1. กลุ่มภาษาเวียด - เมือง (Viet - Muong)
2. กลุ่มภาษามอญ - เขมร (Mon - Khmer)
3. กลุ่มภาษาไต - ไท (Tay - Thai)
4. กลุ่มภาษาม้ง - เย้า (Hmong - yao)
5. กลุ่มภาษากะได (หรือ เกอเลา) (Kadai (Co Lao))
6. กลุ่มภาษามลายู - โพลินีเซียน (Malayo - Polynesian)
7. กลุ่มภาษาฮั่น (จีน) (Han)
8. กลุ่มภาษาทิเบต - เบอร์มัน (Tibeto - Burman)

ทั้งนี้เขาจัด 5 กลุ่มแรกไว้ด้วยกันในตระกูลภาษา Austro - Asian กลุ่มที่ 6 อยู่ตระกูลภาษา Austronesian และกลุ่มที่ 7, 8 อยู่ตระกูลภาษา Tibeto - Burman

ในทั้ง 8 กลุ่มภาษาจาก 3 ตระกูลภาษาใหญ่นี้ มีร่องรอยความเชื่อของลัทธิเต๋าให้เห็นอยู่ทั่วไป รวมทั้งกลุ่มคนไทด้วย ร่องรอยของเต๋านี้ทุกกลุ่มมีเหมือนกันคือ

1.การเชื่อเรื่องขวัญที่อยู่ในตัวคน การประกอบพิธีเรียกขวัญให้บุคคลเพื่อรักษาอาการเจ็บไข้ การติดต่อกับขวัญหรือวิญญาณของคนตาย การไหว้ผีบรรพบุรุษ การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับขวัญและวิญญาณในช่วงสำหรับของชีวิต เกิด ป่วยไข้ แต่งงาน ตาย

2.หลายกลุ่มยังมีคนที่มีตำแหน่งนักบวชเต๋าก็เรียกว่า “ดาว” อยู่ แต่ทางการเวียดนามได้ห้ามมิให้ “ดาว” ประกอบพิธีกรรมนานแล้ว (ข้อมูลภาคสนาม พ.ศ. 2545 จากเวียดนาม)

นาม) คำเรียกนักบวชแต่นี้ออกเสียงต่าง ๆ กันไปตามกลุ่มชนต่าง ๆ “ดาว” บ้าง “ดาว” บ้าง “ปดาว” ”บ-ดาว”บ้าง (จาก Dang Nghiem Van และคณะ ค.ศ. 1993)

5. ร่องรอยของศาสนาเต๋าในสังคมไทย - ไทย

ร่องรอยของศาสนาเต๋ากลุ่มคนไทย - ไทย ที่หันไปนับถือศาสนาอื่นแล้วมิให้เห็นในเรื่องราวเก่า ๆ ในภาษาที่ใช้เขียนตำนานและพงศาวดารต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.1 ร่องรอยในภาษาไทยในประเทศไทย

ในพงศาวดารน่าน ฉบับที่เรียกว่า พื้นเมืองน่าน ฉบับวัดพระเกิด (สรสวดี อ่องสกุล พ.ศ. 2539) มีการกล่าวถึง “ท้าว” (หรือ “ดาว”) หลายครั้ง “ท้าว”ในพงศาวดารนี้ โดยทั่วไปเป็นผู้ปกครองเมืองเล็ก ๆ เมืองที่ต้องส่งส่วยให้เมืองที่ใหญ่กว่า และในพงศาวดารนี้มีท้าวหลายองค์ที่ได้รับการสถาปนาให้เป็น “พระยา ~ พระญา” ซึ่งเป็นผู้ปกครองของเมืองที่ใหญ่กว่า ในเนื้อหาของ “พื้นเมืองน่าน” มีร่องรอยของความเชื่อของศาสนาเต๋ายู่ตอนต้นเรื่อง “ราชวงศ์ภูคาสร้างเมืองบัว” ข้อความมีว่า ราชบุตรเลี้ยงของพระญาภูคา 2 องค์ คือ ขุนนุ่น และขุนฟอง เมื่อมีอายุได้ 18 และ 16 พรรษา ตามลำดับ ก็คิดจะแยกไปตั้งเมืองเอง จึงปรึกษากันว่า “เรา (เรา 2 คน) พี่น้องจักไหว้พอร้าหื้อ (ให้) ปลุกแปลงหื้อเราเป็นท้าวพระญาเทอะ” และพระญาภูคาผู้บิดาก็ทรงตอบว่า “เจ้าทั้ง (ทั้ง) 2 จุ่งไปไหว้พระญาเถรแดงเทอะ” (สรสวดี หน้า 52) ชื่อพระญาเถรแดงนี้ เมื่อเทียบเสียง “แดง” ก็จะได้ชื่อ “แดง” ซึ่งเป็นชื่อเมืองใหญ่ในเวียดนาม และเป็นชื่อ “เทพเจ้า/ผี” (พระยาเถน ~ แถง) ในตำนานของคนไทยด้วย ส่วนคำว่า “เถร” บ่งบอกสถานภาพนักบวช “เถรแดง” จึงเป็นนักบวชระดับที่สามารถบวชคนให้เป็น “ดาว” หรือ “ท้าว” ได้ ในพงศาวดารน่านเมื่อขุนนุ่น และขุนฟองไปเฝ้าพระญาเถรแดงแล้ว ทั้ง 2 พระองค์ก็ได้เป็น ท้าวพระญา ได้กินเมืององค์ละเมือง อีกตอนหนึ่งในพงศาวดารน่าน หน้า 56 ที่กล่าวถึงการสถาปนา “ท้าว” หรือ “ดาว” ว่ามี “เครื่องท้าว” ด้วย คือ “...พระญาแต่งเครื่องท้าวหื้อแก่ขุนไสย จึงจักยกหื้อไปกินเมืองปลาต...” ข้อมูลการบวช “นักบวชเต๋า” ของคนเข่าอธิบายว่า เมื่อบวชแล้วนักบวชระดับต่าง ๆ จะได้ “เครื่อง” ต่าง ๆ ตามลำดับชั้น มีทั้ง เสื้อคลุม โต๊ะพิธี ไม้เท้า ร่ม ฯลฯ พงศาวดารน่านตอนดังกล่าวนี้เป็นเรื่องเล่าย้อนหลังถึงเหตุการณ์เมื่อประมาณ 700 ปีมาแล้ว (สรสวดี หน้า 58) ในช่วงนั้นร่องรอยการนับถือเต๋ากลุ่มคนไทยในภาษาเด่นชัดกว่าในปัจจุบันมาก

ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งมีอายุกว่า 700 ปี ก็ยังมีร่องรอยของการพิธีกรรม และการนับถือ “ผี” ในธรรมชาติ การติดต่อกับ “ผี” เพื่อความอยู่ดีกินดีของคนในเมือง แม้คนไทยในขณะนั้นจะได้ชื่อว่ายอมรับนับถือศาสนาพุทธไปแล้ว ดังข้อความว่า

“...มีพระขลุ่ย ฆ้องพาดในเขื่อนนั้น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้
ขุนผู้ใด ถือเมืองสุโขทัยนี้แล้ว ไหว้ดีพลีถูก เมืองนี้เที่ยง เมืองนี้ดีผไท
บตี พลีถูก ผีในเขื่อนบ่คุ้มบ่เกรง เมืองนี้หาย...”

5.2 พงศาวดารอาหม

ในบรรดาด้านานและพงศาวดารไทยด้วยกัน พงศาวดารอาหมของคนไทอาหม (Ahom Buranji) แสดงออกถึงการเป็นผู้บันทึกลัทธิเต๋าชัดเจนมากที่สุด และภาษาที่ใช้เกี่ยวกับการตั้ง
เจ้าเมืองใกล้เคียงกับภาษาในพงศาวดารนาน คนไทอาหมซึ่งตั้งอาณาจักรอาหมมีกษัตริย์ปก
ครองติดต่อกันเป็นเวลาประมาณ 600 ปี (พ.ศ. 1771 – พ.ศ. 2382) ในดินแดนซึ่งเป็นรัฐ
อัสสัมของอินเดียในปัจจุบัน คนอาหมมีบันทึกซึ่งเขียนด้วยอักษรไทอาหม กล่าวถึงการสร้าง
เมืองและการสืบทอดราชวงศ์อาหมตั้งแต่ต้นจนอังกฤษเข้ายึดครองในปี พ.ศ. 2332
(Gogoi, 1972) บันทึกอาหม (Ahom Buranji) กล่าวถึงการประกอบพิธีกรรมแบบศาสนา
เต๋าหลายประการ อาทิ การทำพิธีเรียกขวัญกษัตริย์หลายครั้ง การทำนายจากกระดูกขาไก่
หลายครั้ง มีการทำพิธี พลีกรรม ผ่าสัตว์หลายครั้ง การจดบันทึกถึงเหตุการณ์เหล่านี้ แสดงว่า
พิธีดังกล่าวเป็นเรื่องมีนัยสำคัญมากทางสังคม นอกจากนี้ยังมีกษัตริย์ถึง 4 พระองค์ที่มีคำนำ
หน้าพระนามว่าเป็น “ท้าว” (ดาว) คือ เจ้าหลวงท้าวเลื้อยงฟ้า เจ้าหลวงท้าวเลื้อยงฟ้า เจ้า
หลวงท้าวตือ(ถือ)ฟ้า และเจ้าฟ้าท้าวคำดี (Ahom Buranji, Barua หน้า 47 – 49)

สิ่งที่แสดงถึงความเป็นผู้บันทึกลัทธิเต๋าคือเด่นชัดที่สุดของคนไทอาหมก็คือ การมีนัก
บวชที่สามารถประกอบพิธีบวชได้ เมื่อ “เลงดอน” ส่ง ขุนหลวงขุนหลายลงไปตั้งเมืองนั้น ได้
ทำพิธีบวช “ลาวขรี” ให้ไป “สิง” เมืองด้วย โดยมี “ยาลิงฟ้า” เป็นผู้ทำพิธี อันที่จริง “ยาลิง
ฟ้า” เป็นผู้ชาย แต่ Golap Chandra Barua ผู้ปริวรรต Ahom Buranji แปลให้เป็นผู้หญิงโดย
แปลเป็นเทวดาผู้หญิง และใช้คำแทนว่า “she” เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ Barua แปลให้
“ยาลิงฟ้า” เป็นผู้หญิงก็คือ ในอาหมบุรันจิบันทึกไว้ว่า ยาลิงฟ้า “นุ่งซิ่น” แต่ที่จริงแล้ว ใน
ปัจจุบัน “ดาว” หรือ นักบวชเต๋าก็ยังสวม “กระโปรงดอก” และเสื้อคลุมยาวทับลงบนกางเกง
ที่นุ่งอยู่ตามปกติ “ยาลิงฟ้า” เป็นนักบวชเต๋าระดับสูงที่สามารถทำหน้าที่บวชได้ (ยาลิงฟ้าไม่
ใช้คำภาษาไทย) และ “ลาวขรี” เมื่อบวชแล้ว ก็เรียกว่า “ฟาลาวขรี” (Barua หน้า 5) “ฟ้า”
จึงเป็นชื่อตำแหน่งนักบวชเต๋าดำแหน่งหนึ่ง

พงศาวดารอาหมภาคต้น ซึ่งกล่าวถึงการสร้างเมืองเพื่อส่งให้มีคนไทไปปกครอง
กล่าวถึงพิธีบวชไว้ดังนี้

“ยามเมื่อบ่มีผีมีสาวสักคน ลา ๆ อยู่สี่เป(ล)่า บ่มีลุ่มไม่มีตัวเจ้าดิบ
ไม่มีลัญ(การบวช) ตัวเจ้าเมืองสิง ไม่มีสิงเดือน สิงวัน ไม่มีขอบดาว
ไม่มีไท(ไต) ฟ่าไม่มีดิน

ต่อมาฟ้าตัวจิงพ(ร)องหุ่มอยู่ อยู่หนึ่ง ไม่ขึ้นกลางราว (ทาว) เหมือน
ฝั้ง ยังไม่มีหัวหน้า ยังไม่มีโคตร(พวกพ้อง) ไร่พุดกัน ยังไม่มีปากไว้
พุด ยังไม่มี(ภู)ผา

(จาก Ahom Buranji หน้า 1)

สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับลัทธิเต๋าในเรื่องเล่าหรือตำนานไทโบราณต่าง ๆ คือ ในพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพิธีสร้างเมืองหรือเรียกขวัญเมืองมักมีคนเผ่าต่าง ๆ ในพงศาวดารอาหม หน้า 1 กล่าวถึง คนเผ่าเย่านาคา (ลากา) อาฆ่า คนขาง คนเมือง และคนสาง (เผ่า Achang Luo, หน้า 253) คนเผ่าต่าง ๆ นี้มีหน้าที่และบทบาทต่าง ๆ ในสังคมไท และเป็นที่น่าสนใจว่า ในตำนานหรือเรื่องโบราณ เมื่อกล่าวถึงสังคมโดยรวมมักใช้คำว่า “ไท” เช่น เมืองไท คนไท แต่เมื่อกล่าวถึงแต่ละบุคคลมักจะใช้ชื่อเผ่าพันธุ์นำหน้า เช่น “ผู้หนึ่งติวรา” “ผู้หนึ่งกาตุมิสา” (Barua หน้า 38) แต่ไม่มี “ผู้หนึ่งไต” เคยมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า ชื่อเผ่าพันธุ์มากมาย (54 ในเวียดนาม 56 ในจีน) น่าจะเป็นชื่อบอกกลุ่มบอกตำแหน่งทางสังคมมากกว่าเป็นชื่อของแต่ละเผ่าพันธุ์ ผู้เขียนเห็นด้วยกับความคิดนี้ (และต้องขออภัยที่ไม่สามารถอ้างอิงได้เพราะนึกไม่ออกว่าได้อ่านเรื่องนี้จากที่ใด)

ในทำนองเดียวกับชื่อเผ่าพันธุ์ ชื่อตำแหน่งของ “นักบวชเต๋า” ก็ปรากฏเป็นชื่อในหลายแห่ง มีทั้ง “เจ้า และ “ฟ้า” “ปั่ว” พระนามของกษัตริย์อาหมหลายพระองค์มีคำว่า “ฟ้า” เป็นส่วนหนึ่งของพระนาม เช่น “เจ้าหลวงลือตือฟ้า (Barua หน้า 47) เจ้าฟ้าเลื่อจิงฟ้า (Barua หน้า 129) “เจ้าเลือกหลานฟ้า” (Barua หน้า 229) นอกจากนี้ยังมี “เจ้าฟ้าท้าวคำดี” “เจ้าหลวงท้าวเลื่อขางฟ้า” “เจ้าหลวงท้าวเลื่อขามฟ้า” (Barua หน้า 47-48)

6. อิทธิพลของจีนจากศาสนาเต๋าสู่คนและภาษาไท(ย)

คนไทในเวียดนามเหนือและยูนนานได้รับอิทธิพลจากจีนผ่านการนับถือศาสนาเต๋ามาตั้งแต่สมัยโบราณนับเป็นเวลาพันปีมาแล้ว ข้อมูลที่ว่าคนไทนับถือศาสนาเต๋ามาในสมัยโบราณช่วยอธิบายได้ว่าเหตุใดจึงมีคำภาษาจีนในภาษาไทยและภาษาชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ (รวมถึงคนเวียดนามด้วย) มากมาย และเหตุใดคนไท คนเวียดนาม และคนชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ จึงมีคำศัพท์ในภาษาที่เหมือนกันมากมายทั้ง ๆ ที่เป็นภาษาต่างตระกูลกัน ศาสนาเต๋าคือสื่อกลาง

สำคัญที่ทำให้คนเหล่านี้ในสมัยโบราณมีวิถีชีวิตและพฤติกรรมเหมือนกัน รวมถึงการรับเอาคำภาษาจีนที่ใช้แวดวงศาสนาเต๋าด้วย ศาสนาเต๋าก่อเกิดในจีน และนักบวชเต๋าดำเนินการใช้ภาษาจีนในการทำพิธี จึงเป็นที่แน่นอนว่าผู้นับถือศาสนาเต๋าย่อมต้องได้รับภาษาจีนและใช้ภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา ในทำนองเดียวกันกับที่คนไทยเมื่อรับนับถือพระพุทธศาสนา ก็รับเอาคำภาษาบาลีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเข้าสู่ภาษาไทยมากมาย อาทิ บาป บุญ คุณ โทษ ศีล ธรรม และการที่คนไทยรับพระพุทธศาสนาผ่านคนเขมร ก็มีส่วนทำให้คำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยเหมือนกับคำบาลีในภาษาเขมรทั้งในด้านเสียงและความหมาย

ประพิน มโนมัยวิบูลย์ (ค.ศ. 1975) ซึ่งศึกษาเรื่องคำศัพท์ที่พ้องกันในภาษาจีนและภาษาไทย (A Study of Sino - Thai Lexical Correspondences) กล่าวถึงคำศัพท์จีน - ไทย ว่ามีพ้องกันอย่างน้อยถึง 621 คำ และคำเหล่านี้นับเป็นคำมรดก เป็นคำโบราณเพราะมีใช้กระจายอยู่ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ และพ้องกับคำจีนโบราณหรือจีนสมัยกลาง (Manomaiwibul หน้า 1) แต่ประพิน อธิบายว่าคำพ้องเหล่านี้เกิดจากไทยติดต่อค้าขายกับจีน อย่างไรก็ตามคำศัพท์พ้องในบัญชีคำของ ประพิน มโนมัยวิบูลย์ (หน้า 303-356) เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันและเกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อในศาสนา เต๋ามากกว่าการค้า เช่น

	ศัพท์ทั่วไป		ศัพท์การปกครองและศาสนา		
	ไทย	จีน		ไทย	จีน
บัน	ban,C1	puân	เจ้า	cau,C1	tsju
แบบ	be:p,D1	pjwpp	ขุน	khun,A1	kjuon
จัก(ตอก)	cak,D1	tsjek	หมอ(ผี)	mo:,A1	mju
เจ้า	cau,C1	tsju	(หนังสือ)	su:,A1	sjwo
เจ็ด	cet,D1	tshjet	(ผู้)กว้าน	kwa:n,C1	*kuan
(เดือนอ้าย)เจียง	cinj,A1	tsjäng	เถน	thē:n,A1	*thien
ห่าน	ha:n,B1	ngan	ขวัญ	khuan,A1	yuon
ไก	kai,B1	kiei			

จริงอยู่ที่เราอาจอธิบายว่าคำนับจำนวนหรือตัวเลขเป็นคำที่ใช้บ่อยในแวดวงการค้า แต่ในสมัยโบราณนักบวชเต๋ามีหน้าที่เก็บส่วยจากชาวบ้านส่งไปถวายจักรพรรดิหรือส่งต่อไปให้นักบวชเต๋าระดับสูงด้วย ในหน้าที่นี้ก็ต้องใช้ตัวเลขบ่อยเช่นกัน ทั้งผู้เก็บส่วยและผู้เสียส่วย ในเรื่องตัวเลขนี้มีประวัติเล่าเกี่ยวกับนักบวชเต๋าสสมัยคริสต์ศตวรรษที่หนึ่งว่า นักบวช“จางชิว”ออกกฎให้เก็บ “ข้าว 5 กระบุงต่อปี” จากผู้ที่เจ็บไข้ (เพราะการเจ็บป่วยนับเป็นการถูกระงับชาติลงโทษ

เนื่องจากเคยกระทำผิด) (Kierman แปล หน้า 377) เรื่องปรับข้าว 5 กระบุงนี้ คงเป็นที่เล่าขานและโจษจันกันอย่างมาก จึงได้เป็นเรื่องบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ แม้แต่พงศาวดารอาหม (Ahom Buranji) ก็ยังกล่าวถึง “เมืองห้าบุง”

7. ร่องรอยคำจีนจาก “เต้า” ในภาษาไทย - ไทย

คำที่บ่งบอกถึงศาสนาเต๋ามากที่สุด มี 7 คำ คือ

1. ขวัญ	2. ดาว ~ ท้าว
3. แถน	4. ฟ้า
5. เจ้า	6. หลักเมือง
7. เลื้อเมือง	

7.1 “ขวัญ” “ขวัญ” เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของศาสนาเต๋า คำนี้ ประพิน มโนมัยวิบูลย์ สร้างคำจีนโบราณที่พ้องกับคำไทยว่าเป็น *yuan หมายถึง “ขวัญ, วิญญาณ”

7.2 คำว่า ดาว (dao) ในภาษาจีน หมายถึง “เต๋า” ซึ่งเป็นสิ่งที่อธิบายได้ยาก ดังได้กล่าวแล้วในหน้า 5 ในภาษาไทยและภาษาลาวออกเสียงคำนี้ว่า “ท้าว” (tha:w,C2) ส่วนภาษาไทยในเวียดนามออกเสียงว่า “ดาว” (dao,A1) หมายถึง “นักบวชของเต๋า” คำเต็มของคำจีนที่พ้องกับคำนี้คือ “ดาวซือ” แต่ภาษาชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เรียกแต่พยางค์แรก

7.3 “แถน” ในภาษาไทยในเวียดนาม หมายถึง “(เทพ)เจ้าสูงสุด” ที่อยู่บนฟ้า(สวรรค์) คำนี้พ้องกับคำจีนว่า “เทียน” ซึ่งหมายถึง “ฟ้า” หรือ “สวรรค์” ในภาษาจีนคำเต็ม ถ้าหมายถึง “(เทพ)เจ้าสูงสุดในสวรรค์” หรือตำแหน่งนักบวชเต๋าชั้นสูง หรือ “เทียนซือ” และในทำนองเดียวกับคำว่า “เต๋าซือ” ที่ภาษาไทย - ไทย นำแต่พยางค์แรกมาใช้ คำนี้พ้องกับคำจีนว่า “เทียน” *thien (Manomaiwibul หน้า 133) ในเวียดนามเหนือมีเมืองที่คนไทยที่นั่นเรียกว่า “เมืองแถง ~ เมืองแถน”

7.4 “ฟ้า” ในภาษาไทยคำที่ออกเสียงสั้น ๆ เป็น “พะ” ในคำว่า “เจ้าพะ” หรือ “เจ้าฟ้า” ซึ่งเป็นคำใช้เรียกตำแหน่งผู้นำระดับหมู่บ้านหรือเขต ภาษาไทยในย่านนี้ คือ รัฐกะฉิ่น ประเทศเมียนมาร์ และรัฐอัสสัมประเทศอินเดีย ไม่มีเสียง “f” (ฟ,ฝ) คำนี้ในภาษาไทยโบราณน่าจะแตกต่างจากคำว่า “ฟ้า” เพราะพระนามของกษัตริย์อาหมอาจมีทั้งคำ “เจ้าฟ้า” และ “ฟ้า”

ในพระนามเดียวกัน เช่น เจ้าฟ้าเสือฟ้า(พะ) ดังได้ยกตัวอย่างไว้ในหน้า 14 สำหรับคนชาวเข่า ซึ่งในปัจจุบันก็ยังนับถือศาสนาเต๋าอย่างมั่นคงและยังมีการจัดลำดับอาวุโสนักบวชเต๋ายู่นั้นใช้คำว่า “พะ ~ ฟ้า” เรียกคนที่ผ่านพิธีบวชขึ้นต้นแล้ว เช่น Pan Fa Ling, Huang Fa Sheng (Pourret, ค.ศ. 1999 หน้า 231) คำนี้พ้องกับคำว่า “ฝ้าซือ” (fa (shih)) ในภาษาจีนเป็นนักบวชเต๋า ซึ่งทำหน้าที่สอนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ (Kierman Jr. ค.ศ.1981 หน้า 384) คำว่า “ฝ้า” นี้ ในจารึกของพ่อขุนรามคำแหงก็ใช้คำว่า “ฝ้า” ใช้ “ฝ” ใน “ไพรฝ้าหน้าใส” แต่ในคำอ่านเป็นภาษาไทยปัจจุบันใช้ “ฟ” ทำให้กลายเป็นคำว่า “ฟ้า”

7.5 “เลื้อบ้าน เลื้อเมือง หลักเมือง” ในหมู่บ้านคนไทซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในเวียดนาม เมียนมาร์ และอินเดีย หลายแห่งยังมี “เลื้อบ้าน” ที่ย่านปุตาโอ (Putao) รัฐกะฉิ่นในประเทศเมียนมาร์ หมู่บ้านคนไทคำตี้ที่นั่นยังมี “เลื้อบ้าน” (เซอหม่าน) โดยคำว่า “เลื้อ” หมายถึง “เลื้อ”(เลื้อผ้า) แต่ “เลื้อบ้าน” ของหมู่บ้าน(ข้อมูลภาคสนามของผู้เขียน) เป็นบ้านไม้หลังขนาดโตกว่าศาลพระภูมิประมาณ 2 เท่า อยู่บนเสาสูงจากดินประมาณ 1 ฟุต มีรั้วไม้กันบริเวณรอบ ๆ กันไม่ให้คนหรือสัตว์เดินเข้าไปใกล้ “เลื้อบ้าน” เป็นผี(เทวดา)รักษาหมู่บ้าน ชาวบ้านจะกราบไหว้ “เลื้อบ้าน” เมื่อจะเริ่มทำนา หรือมีงานฉลองใหญ่ ๆ หรือเมื่อมีเหตุร้ายในหมู่บ้าน เรื่องที่นำไปกราบไหว้บอก “เลื้อบ้าน” ล้วนเป็นเรื่องของหมู่บ้านทั้งสิ้น ไม่มีเรื่องระดับบุคคลหรือครอบครัว และในระดับเมืองก็มี “เลื้อเมือง” หรือ “หลักเมือง” เป็นผี(เทวดา) ของเมือง คำว่า “เลื้อ” น่าจะพ้องกับคำว่า “เซอ ~ เซอ” (she) ซึ่งเป็นผีดินของจีน แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอนเหมือนคำอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว นอกจากผลการศึกษาของ Henri Maspero (Kierman แปล หน้า 219-211) ที่บรรยายว่า คนจีนไหว้ผีดิน “เซอ” (she) และ “เซอ” นี้ก็มีระดับชั้นเป็น “กุงเซอ” ผีประจำเมืองเป็นของชาวเมืองทั่วไป และมี “ซูเซอ” ซึ่งเป็นผีประจำตัวของ “เจ้าผู้ปกครอง” เมื่อผู้ปกครองเสียชีวิต หรือสิ้นพระชนม์ก็อาจเปลี่ยน “ซูเซอ” ได้ แต่ “กุงเซอ” ไม่มีการเปลี่ยนเพราะ(กุงเซอ)เป็นของทุกคน

8. คำศัพท์จีนใช้บอกถิ่นที่มาของคนไท - ไทยใต้

คำในแวดวงศาสนาเต๋าที่กล่าวถึงข้างบนนี้ แถน ขวัญ ท้าว “ฟ้า” เลื้อบ้าน หลักเมือง ใช้บอกถิ่นที่มาของคนไทใต้ในระดับหนึ่ง คือ คนไทได้รับอิทธิพลเหล่านี้จากจีน ในสมัยที่ยังตั้งรกรากอยู่ย่านเวียดนามเหนือ และจีนทางตะวันตกเฉียงใต้ เมื่อรับศาสนาเต๋าลแล้วคนไทกลุ่มหนึ่งก็ได้อพยพมายังอาณาบริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน(จาก“คนไท” ก็

เป็น “คนไทย”) เมื่อมาถึงย่านนี้ก็ได้รับนับถือศาสนาพุทธเพิ่มขึ้นทำให้ความเชื่อและคำศัพท์ที่ใช้วงการ “เต๋า” สูญหายไป แต่ก็ยังมีบางคำหลงเหลืออยู่และอาจเทียบหาคำพ้องกับคนไทยในถิ่นอื่น ๆ ได้ ส่วนคำศัพท์ของศาสนาพุทธ เช่น บาป บุญ คุณ โทษ ศีล ธรรม ซึ่งเป็นศัพท์ที่เพิ่มขึ้นภายหลังนั้น ไม่อาจเทียบหาคำพ้องในภาษาของคนไทถิ่นในเวียดนามและจีนได้ เพราะคนที่นี่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ และเราก็อาจอธิบายได้ว่า “คนไทย” ไม่ได้อยู่ในย่านประเทศไทยมาแต่เดิม เพราะมีคำศัพท์ศาสนาเต๋าท้องกับภาษาไทยในย่านเวียดนามเหนือและจีนทางตะวันตกเฉียงใต้

เอกสารอ้างอิง

- Ahom Buranji. ค.ศ.1985. Translated and edited by Rai Sahib Golap Chandra Barua. Spectrum Publications Guwahati.
- Dang Nghiem Van, Chu Thai Son, Luu Hung. ค.ศ.1993. Ethnic Minorities in Vietnam, The Gioi Publishers. Hanoi.
- Gedney, William J. ค.ศ.1971. Gedney's The Yay Language.ed. by Thomas John Hudak. Michigan Papers on South and Southeast Asia. No. 38. Center for South and South East Asia. The University of Michigan.
- Gogoi, Lila. ค.ศ.1971. The Tai Khamtis. ed. by Gogoi. Calcutta : Nabajiban Press.
- Granet, Marcel. ค.ศ.1975. The Religion of the Chinese People. New York : Harpes & Row, Publishers.
- Huard Pierre and Maurice Durand. ค.ศ.1998. (Third Edition). Viet Nam Civillization and Culture, Ecole Françiasse D'extrême Orient. Hanoi.
- Jochim, Christian. ค.ศ.1986. Chinese Religions. New Jersey : Prentice – Hall.
- Manomawibool, Prapin. ค.ศ.1975. A Study of Sino – Thai Lexical Correspondences. Ph.D. Thesis. University of Washington.
- Maspero, Henri. ค.ศ.1981. Taoism and Chinese Religion. แปลโดย Frank A. Kierman Jr.. Amherst : The University of Massachusetts Press.
- Nguyen Tu Chi. ค.ศ.1972. “A Muong Sketch” ใน Ethnographical Data, vol.1., Vitnamese Studies.

วารสารภาษาและภาษาศาสตร์ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน 2546

Pourret, Jess G. ค.ศ.2002. The Yao. The Mien and Mun Yao in China, Vietnam, Laos and Thailand. Bangkok. River Books.

Yong Xian, Luo. ค.ศ.1999. A Dictionary of Dehong, Southwestern China. Research School of Pacific and Asian Studies. The Australian National University. Canberra.

เรณู วิชาศิลป์. พ.ศ. 2539. พงศาวดารไทอาหม. ถ่ายถอดและแปล. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

สุมิตร ปิติพัฒน์, เสมอชัย พูลสุวรรณ และ พิเชษฐ สายสัมพันธ์. พ.ศ. 2544. คนไตและลาจี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สร้อยดี อ่อง. พ.ศ. 2539ตำนานเมืองน่าน ฉบับพระเกิด ปรีวรต. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง.